រំលឹកពីការវាយកំទេចស្ថានទូតរបស់ខ្លួន នៅថ្ងៃទី១១មិនា, ហើយស្នើឲ្យ«រដ្ឋាភិបា-លលន់-នល់សងជម្ងឺចិត្ត ដល់ការខូចខាតក្នុងស្ថានទូត និងដល់អាណិកជនយួន» ម៉្យាងទៀត, យ៉-អាញ់ទន់មានបំណងឲ្យ «កិច្ចព្រមព្រៀងផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម គឺកិច្ចព្រមព្រៀងទីមួយជាផ្លូវការ ដែលត្រូវបានសំរេចឡើងជាឧឡារិក រវាងរដ្ឋាភិបាលយៀកកុងនិងប្រមុខរដ្ឋខ្មែរ ស្ថិតនៅក្នុងការអនុវត្តន៍ជាបន្ត សំរាប់ផលប្រយោជន៍ប្រ-សើរបំផុតទៅវិញទៅមក» ។ កិច្ចព្រមព្រៀងនេះ ដែលត្រូវបានសំរេចយកនៅថ្ងៃទី២៥កញ្ញា១៩៦៩, ត្រូវបានរំលាយដោយរដ្ឋាភិបាលលន់-នល់ នៅខែមិនា១៩៧០ បន្តិចមុនការចរចានេះ ។

ប្រមុខនៃគណៈប្រតិភូខ្មែរបានទាមទារជាថ្មីទៀត «ដើម្បីដឹងពីវិធានការណ៍ដែ-លអស់លោកបានប្រកាន់យកនិងអនុវត្ត សំរាប់ជន្លៀសពលទាហានរបស់អស់លោក បន្ទាប់ពីសេចក្តីតម្រូវជាផ្លូវការរបស់រដ្ឋាភិបាលខ្មែរ» ។

យ៉-អាញ់ទន់ ឆ្លើយតបថា ៖ «បន្ទាប់ពីឧប្បត្តិហេតុនៅថ្ងៃទី១១មិនា យើងអត់មានលទ្ធភាពដើម្បីធ្វើការបាន ។ ឧទាហរណ៍, ប្រព័ន្ធទូរស័ព្ទរបស់យើងត្រូវបានបំផ្លាញខ្ទេច ហើយយើងមិនអាចទាក់ទងជាមួយរដ្ឋាភិបាលបានទៀត» ។ យ៉-អាញ់ទន់ ប្រកាសថា ត្រៀមខ្លួនដើម្បីពិភាក្សាលើបញ្ហាដែលកើតមាន, ប៉ុន្តែដោយគ្មានទំនាក់ទំនង គេមានការលំបាកដើម្បីទទួលចម្លើយពីរដ្ឋាភិបាល ។

បន្ទាប់ពីការសំរាកអស់រយៈ៣០នាទី កិច្ចចរចាត្រូវចាប់បន្តឡើងវិញ ហើយលោកគី-សុទ្ធ, ប្រមុខនៃគណៈប្រតិភូខ្មែរបានត្រឡប់មករក «ភាពចាំបាច់ដែលយួនកុម្មុយនិស្តត្រូវអនុវត្ត តាមសំណើរពីរដ្ឋាភិបាលខ្មែរ ស្តីពីការដកថយនៃពលទាហានយួនហាណូយនិងយៀកកុងពីដែនដីខ្មែរ» ។ ដោយហេតុថា ភាគីយួនទាំងពីរនៅតែរំលឹកឥតឈប់ឈរអំពីការធានា ក្នុងកិច្ចគោរពដល់អធិបតេយ្យភាពនិងបូរណ-ភាពដែនដីខ្មែរ ក្នុងក៏រិតព្រំដែនណាបច្ចុប្បន្ន, អ្នកការទូតខ្មែរបានបន្ថែមថា «រដ្ឋាភិបាលខ្មែរប្រាថ្នាឲ្យ ការធានាអះអាងនេះលេចចេញជាសកម្មភាពជាក់ស្តែង» ។

ពេលនោះ, គណៈប្រតិភូយួនកុម្មុយនិស្តទាំងពីរក្រុមស្នើឡើងថា ៖ «រាល់បញ្ហាដែលចោទឡើង នឹងត្រូវយកទៅដោះស្រាយតាមកិច្ចចរចា», វារកាលថ្ងៃទី១៦មិនាគ្រាន់តែជា«ជំហានទីមួយ», ហើយស្នើឲ្យមានវារកាលផ្សេងទៀត ។ ចំពោះគណៈប្រតិភូយួនហាណូយ, ការកំណត់កាលបរិច្ឆេទ ត្រូវឲ្យ«យូរបន្តិច» ដោយមូលហេតុនៃការលំបាកក្នុងទំនាក់ទំនង ឬក៏«កំណត់កាលបរិច្ឆេទនេះតាមផ្លូវទូត» ។ ចំណែកអ្នកតំណាងយៀកកុង ប្រាថ្នាយកកាលបរិច្ឆេទខ្លីជាង, ដើមសប្តាហ៍បន្ទាប់, មានន័យថា ចាប់ពីថ្ងៃច័ន្ទទី២២មិនា១៩៧០ ។

ប៉ុន្តែ, ស្តេចសីហនុត្រូវបានទម្លាក់ពីតំណែងជាប្រមុខរដ្ឋ ដោយសម្លេងឆ្នោត

ជាឯកច្ឆន្ទរបស់សភាជាតិ នៅថ្ងៃទី១៨មិនា១៩៧០, ហើយប្រធានសភា, ចេង-ហេង, ដែលបានកាន់តំណែងជាប្រមុខរដ្ឋស្តីទីក្នុងអវត្តមានរបស់សីហនុ បានក្លាយជាប្រមុខរដ្ឋខ្មែរ ស្របតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃរាជាណាចក្រ ។ នៅថ្ងៃទី២៥មិនា១៩៧០, ក្រសួងការបរទេសខ្មែរបានស្នើតាមសារលិខិតមួយ ទៅស្ថានទូតយួនខាងជើង « ដើម្បីបើកកិច្ចប្រជុំថ្មី នៅថ្ងៃសុក្រទី២៧មិនា១៩៧០ វេលាម៉ោង៩កន្លះ នៅទីស្នាក់ការនៃក្រសួងការបរទេស» ។ នៅថ្ងៃដដែល, រដ្ឋទូតនៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតប៉ូឡូញ បានបញ្ជូនមកមន្ត្រីនៃក្រសួងការបរទេសខ្មែរ នូវកំណត់ហេតុមួយ ដែលមិនត្រឹមតែប្រកាស អំពីការបដិសេធរបស់គណប្រតិភូយួនកុម្មុយនិស្ត នូវការបន្តកិច្ចចរចាប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងអំពីការចេញដំណើរទៅហាណូយវិញ នៅថ្ងៃទី២៧មិនា «របស់បុគ្គលិកប្រចាំស្ថានទូតនៃសាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យវៀតណាម និងស្ថានទូតនៃរដ្ឋាភិបាលបដិវត្តន៍បណ្តោះអាសន្នយៀកកុង» ។ ទាំងនេះ ជាការដកថយពីដែនដីខ្មែរតែមួយគត់របស់ពួកយួនកុម្មុយនិស្តឈ្លានពាន ដែលរដ្ឋាភិបាលលន់-នល់ទើបនឹងបានដឹងឮ ។ រដ្ឋទូប៉ូឡូញ «ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃការជួយជ្រោមជ្រែង» ត្រូវបានប្រគល់បន្ទុកសំរាប់បេសកកម្ម ដើម្បីជន្លៀសចេញនេះ ។

ពីរថ្ងៃបន្ទាប់មក, ទី២៩មិនា១៩៧០, ក្រោយពីបដិសេធចរចា, ហើយដោយ«គ្មានប្រកាសសង្គ្រាម», កងទ័ពយៀកកុងនិងយួនខាងជើង ដែលតាំងទីនៅក្នុងទឹកដីខ្មែរស្រាប់ បានបើកការវាយប្រហារយ៉ាងខ្លាំងក្លាទៅលើកងទ័ពខ្មែរ នៅតាមទីតាំងការពារខ្លួនក្នុងខេត្តជាច្រើន ហើយចាប់ធ្វើការវាយជំរុកសំដៅក្រុងភ្នំពេញ ។

ជីវិតនៃប្រជារាស្ត្រខ្មែរស្លូតត្រង់ ចាប់ផ្តើមធ្លាក់ជាបន្តបន្ទាប់ ទៅក្នុងរណ្តៅនៃភ្លើងសង្គ្រាម ដែលឆាបឆេះសន្ធោរសន្ធៅ ដោយសារនយោបាយឈ្លានពានរបស់ប្រទេសជាមហាមិត្តនៃរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

❑ ❑

❑

អត្ថន័យនៃសង្គ្រាមនៅកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ១៩៧០

សង្គ្រាមបង្ហូរឈាម ដែលផ្ទុះឡើងរវាង«សាធារណរដ្ឋខ្មែរ» ដឹកនាំដោយឧត្តមសេនិយលន់-នល់ ជាមួយ«រណសិរ្សរួបរួមជាតិកម្ពុជា» ដឹកនាំដោយស្តេចនរោត្តម-សីហនុ មានអត្ថន័យច្រើនយ៉ាងដូចតទៅ ៖

១- ចំពោះសហរដ្ឋអាមេរិក ៖ ជាសង្គ្រាមសំរាប់ពង្រីកដែនប្រតិបត្តិការរបស់កងទ័ពអាមេរិកាំង ដើម្បីដេញកំចាត់យៀកកុង ឬដើម្បីធ្វើឲ្យកម្លាំងយៀកកុងចុះទន់ខ្សោយ ក្នុងបំណងយកប្រៀបលើហាណូយ ដែលចូលចរចារកសន្តិភាព ឬក្នុងបំណងសំរួលដល់ការដកកងទ័ពអាមេរិកាំងពីយួនខាងត្បូង នៅក្នុងស្ថានភាពប្រកបដោយសន្តិសុខ ទៅតាមផែនការពិតៗរបស់និចសុន និងហង់រី-គីហ្ស៊ីងហ្គ័រ ដែលគ្មានសង្ឃឹម ដើម្បីយកឈ្នះសង្គ្រាមនេះ ដោយសារសភានិងប្រជារាស្ត្រអាមេរិកាំងធឿយណាយ ហើយប្រឆាំងជាមួយការបន្តសង្គ្រាម ។

២- ចំពោះសហភាពសូវៀត ៖ សង្គ្រាមនេះហុចឱកាសឲ្យសហភាពសូវៀតមានលទ្ធភាពកាន់តែច្រើន សំរាប់បណ្តេញវត្តមានរបស់លោកសេរីពីឥណ្ឌូចិន និងសំរាប់ពង្រីកឥទ្ធិពលរបស់ខ្លួននៅក្នុងកម្ពុជា តាមរយៈក្រុងហាណូយ ដើម្បីបង្កើតសហព័ន្ធឥណ្ឌូចិនមួយ សំរាប់បញ្ចូលទៅក្នុង«សហភាពសាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមសូវៀតពិភពលោក», តាមកម្មវិធីរបស់«អង្គការកុម្មុយនិស្តអន្តរជាតិ», ដែលហូ-ជីមិញបានព្រមព្រៀងជាមួយសូវៀត តាំងពីជំនាន់ឆ្នាំ២០ ដើម្បីទទួលការគាំទ្រពីសូ-វៀត សំរាប់ប្រឆាំងជាមួយអាណានិគមបារាំង ហើយតាមកម្មវិធីដែលសូវៀតបានចាប់ផ្តើមធ្វើបន្តពីថ្ងៃទី៦មករា១៩៦១ ជាមួយយួនខាងជើង ដោយផ្តល់ជំនួយសំរាប់ធ្វើសង្គ្រាមប្រឆាំងសហរដ្ឋអាមេរិក ។

៣- ចំពោះចិនកុម្មុយនិស្ត ៖ ជាសង្គ្រាមសំរាប់កំចាត់ចក្រពត្តិនិយមអាមេរិកាំងពីឥណ្ឌូចិន ដើម្បីរក្សាការគង់វង្សជីវិតនៃរបបកុម្មុយនិស្តចិន និងដើម្បីឲ្យកម្ពុជាបានក្លាយជារដ្ឋកុម្មុយនិស្តមួយ នៅក្រោមរណបខ្លួន សំរាប់ត្រួតត្រាឥទ្ធិពលរបស់យួនដែលអាចត្រូវជំរុញជាយថាហេតុពីសហភាពសូវៀតនៅអនាគត ព្រមទាំងដើម្បីព-ង្រីកឥទ្ធិពលចិននៅអាស៊ីភាគអាគ្នេយ៍ ជាបឋមនៅប្រទេសសៀម រួចហើយភូមា, ម៉ាឡេស៊ី, ឥណ្ឌូណេស៊ី និងហ្វីលីពីន ។

៤- ចំពោះយួនកុម្មុយនិស្ត ៖ សង្គ្រាមនេះផ្តល់លទ្ធភាពឲ្យយួនខាងជើងនិងយៀកកុង មានវង់ប្រតិបត្តិការកាន់តែស្រួលទូលំទូលាយ ។ ខ្ញុំបាទដែលពីឆ្នាំ១៩-៧០ដល់១៩៧១ ធ្លាប់ជាប់ជាមួយគ្រួសារ ក្នុងតំបន់ដែលយៀកកុងកាន់កាប់ បាន

ឃើញព្រឹត្តិការណ៍នេះផ្ទាល់ភ្នែក ។ ខ្ញុំបានឃើញការសំរុកចូលដោយសេរីមកក្នុងខេត្តស្វាយរៀង នៃរាស្ត្រសាមញ្ញយួន និងកងទ័ពយៀកកុង-យួនខាងជើង, ដែលតាមមធ្យោបាយត្រជាក់បំផុត បានមកលួកគ្រូបឆ្នាំងបាយខ្មែរ បានមកដេកគ្រប់ផ្ទះខ្មែរ, បានមកសម្លាប់ខ្មែរសាធារណរដ្ឋយ៉ាងពេញដៃ, បានមកបង្កាត់បង្រៀនខ្មែរក្រហម ឲ្យចេះសម្លាប់ខ្មែរគ្នាឯងយ៉ាងស្ទាត់ជំនាញ ហើយបានមកបន្ត «ដំណើរឆ្ពោះទៅទិសខាងលិច»ជាថ្មី តាមសន្ធិសញ្ញាជាផ្លូវការ រវាងសីហនុនិងផាម-វ៉ាន់ដុង នៅប៉េកាំងក្នុងខែមិនា១៩៧០ ។

៥- ចំពោះស្តេចនរោត្តម-សីហនុ ៖ ជាសង្គ្រាមសំរាប់បណ្តេញចក្រពត្តិនិយមអាមេរិកាំងនិងបរិវារពីកម្ពុជា ហើយក្នុងថ្ងៃទី១៥មេសា១៩៧០ នៅប៉េកាំង, បានថ្លែងនៅចំពោះអ្នកសារពត៌មានបរទេសមួយចំនួនថា ៖ «ក្នុងការតស៊ូដែលខ្ញុំករុណាបានប្តេជ្ញាដឹកនាំរហូតដល់ទីបញ្ចប់ ឬយ៉ាងហោចណាស់ រហូតដល់ខ្ញុំករុណាអស់ជន្មាយុជាយថាហេតុ នៅក្នុងព្រៃម៉ាគីស៍ ដែលខ្ញុំនឹងចូលរួមក្នុងរយៈពេលខ្លី និងបន្តជាមួយនេះ **នូវគោលបំណងផ្ទាល់ខ្លួនមួយ ៖ ខ្ញុំចង់និយាយថា ខ្ញុំចង់សងសឹក** ។ អំណើះតទៅ, ខ្ញុំករុណាចូលរួមតាមលក្ខណៈឥតប្រែប្រួល ក្នុងការប្រយុទ្ធ ។ ខ្ញុំផ្តល់អត្ថន័យដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ចំពោះការប្រយុទ្ធនេះ ។ ខ្ញុំករុណាចង់ដឹកនាំការប្រយុទ្ធជាមួយក្រុមអ្នកស្មោះត្រង់របស់ខ្ញុំ និងជាមួយយុវជនជឿនលឿននិយមរបស់យើង ដើម្បីជំរុញយុវជនទាំងនេះ ទៅកាន់អំណាច ហើយថែមទាំងដើម្បីអនុញ្ញាតឲ្យពួកគេ សំរេចបានជារូបរាងឡើង នូវក្តីស្រមៃរបស់ពួកគេ ទៅរកយុត្តិធម៌ក្នុងសង្គម**និងរកលទ្ធិសង្គមនិយម**» ។

៦- ចំពោះឧត្តមសេនិយលន់-នល់ ៖ ជាសង្គ្រាមសំរាប់កំចាត់ពួកអ្នកឈ្លានពានកុម្មុយនិស្តយួន ពីសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ។ ជាភ្លើងសង្គ្រាមដែលយៀកកុងនិងយួនខាងជើង បានចូលមកបង្កាត់ក្នុងទឹកដីខ្មែរ តាំងពីឆ្នាំ១៩៦៣ ដោយមាននរោត្តម-សីហនុ ជាអ្នកជួយរកអុស ហើយចិនកុម្មុយនិស្តនិងកូរ៉េខាងជើង ជាអ្នកជួយខាងបក់ផ្លិត ខាងផ្លុំភ្លើង រហូតទាល់តែបានឆេះសន្ធោរសន្ធៅឡើងនៅឆ្នាំ១៩៧០ ។

៧- ចំពោះសាឡុត-សរ ៖ សង្គ្រាមនេះ ប្រដូចបានទឹកបឹងទន្លេសាប ហើសាឡុត-សរជាក្រពើក្រៀមស្បែកមួយ ដែលត្រូវចិនប៉េកាំង, យួនហាណូយ និងស្តេចសីហនុ នាំគ្នាចាប់គ្រវែងទៅក្នុងបឹងនោះ ។

នៅឆ្នាំ១៩៧០, ភាគីទាំង៧សុទ្ធតែជាអ្នកសង្ឃឹមឈ្នះ ទៅតាមគំរោងការណ៍រៀងៗខ្លួន, ប៉ុន្តែចាប់ពីឆ្នាំ១៩៩០ ដែលសហភាពសូវៀតត្រូវរលំ មកទល់ឆ្នាំ១៩៩៧នេះ អ្នកឈ្នះពិតប្រាកដ នៅសល់តែមួយទេ គឺពួកយួនកុម្មុយនិស្ត ។

ឱកាសល្អសំរាប់ឲ្យយួនកុម្មុយនិស្ត ចូលឈ្លានពានកម្ពុជាដោយចេញមុខ

នៅថ្ងៃទី១៨មិនា១៩៧០, ដែលជាថ្ងៃរដ្ឋប្រហារ, ស្តេចសីហនុនិងបរិពារត្រូវរៀបចំដើម្បីចេញដំណើរ ពីមូស្គូទៅប៉េកាំង ។ គឺនៅថ្ងៃទី១៨មិនា, ក្នុងរថយន្តដែលដឹកសីហនុ ទៅកាន់អាកាសយានដ្ឋាននេះហើយ ដែល អាឡិចស៊ីស៍-កូស៊ីហ្គីនបានប្រាប់ទៅសីហនុថា «នៅភ្នំពេញ, តាមកិច្ចប្រជុំវិសាមញ្ញមួយ រដ្ឋសភាបានប្រកាសជាឯកច្ឆន្ទ ដើម្បីទម្លាក់រូបគាត់ពីតំណែងជាប្រមុខរដ្ឋខ្មែរអស់មួយជីវិត» ។

យោងតាមសីហនុ, កូស៊ីហ្គីនបានបន្ថែមថា ៖ «សម្តេចនឹងបាបដឹងអំពីអ្វីដែលពួកចិននឹងនិយាយជាមួយសម្តេច, រួចហើយចាំសម្តេចត្រឡប់មកវិញ ។ យើងនឹងជួយសម្តេច ។ សម្តេចប្រាកដជាឈ្នះមិនខាន» ។

តាមគំនិតរបស់គាត់, សីហនុបានប្រាថ្នាស្នាក់នៅ ទាំងមូស្គូ ទាំប៉េកាំង ដើម្បីដឹកនាំតាមរយៈរដ្ឋធានីនៃប្រទេសកម្មុយនិស្តទាំងពីរ នូវ«ចលនាតស៊ូ»ប្រឆាំងរដ្ឋាភិបាលនៅភ្នំពេញ ដែលរូបគាត់ផ្ទាល់ ជាអ្នកតែងតាំងនៅខែសីហា១៩៦៩ ។

ពេលទៅដល់ប៉េកាំង នៅថ្ងៃទី១៩មិនា១៩៧០, សីហនុគ្រាន់តែជាអង្គម្ចាស់ធ្លាក់បុណ្យម្នាក់ប៉ុណ្ណោះ, វង្វេងដោយក្រេវក្រោធ, ត្រៀមខ្លួនជាស្រេចដើម្បីដេកដួលទៅក្នុងដៃរបស់អ្នកដែលត្រកងយករូបគាត់មុនគេ ដើម្បីសងសឹក ។ គឺជាការបង្ហើបឲ្យដឹងនៅពេលក្រោយពីសំណាក់«មិត្ត»ជូ-អេនឡាយរបស់គាត់ ដែលបានទទួលរូបគាត់ នៅពេលចុះពីយន្តហោះ ហើយដែលបានសួរទៅរូបគាត់ ក្រែងលោគាត់បំរុង «បន្តតស៊ូរហូតដល់ទីបញ្ចប់» ។ តាមចម្លើយជាវិជ្ជមានរបស់គាត់, នាយករដ្ឋមន្ត្រីចិនបន្ថែមថា ៖ «ប្រធានម៉ៅ-សេទុងបានផ្តល់ការណែនាំមកខ្ញុំ ដើម្បីធានាជូនសម្តេចថា យើងនឹងគាំទ្រសម្តេចយ៉ាងពេញទំហឹង» ។

ជាបន្ទាន់នោះ, ជូ-អេនឡាយបាមសំដែងឲ្យអតីតមហាក្សត្រយល់អំពី ដែលកុម្មុយនិស្តលឿងបានប្រាថ្នាលើរូបគាត់ ៖ ដោយធ្វើឲ្យមានជំនឿ តាមការអបអរសាទរ និងតាមសកម្មភាពផ្ទាល់របស់គាត់, ថាប្រជារាស្ត្រខ្មែរក្រោកប្រឆាំង ជាមួយរដ្ឋាភិបាលនៅភ្នំពេញ ដើម្បីផ្តល់កិច្ចការពារទៅពលទាហានយួនកុម្មុយនិស្ត ក្នុងសង្គ្រាមយូរអង្វែងរបស់គេ ។

នៅថ្ងៃទី២២មិនា១៩៧០, ក្នុងដំណើរមកពីហាណូយ, ផាម-វ៉ាន់ដុងបានមកដល់ទីក្រុងប៉េកាំង ជាទីដែលផាម-វ៉ាដុងបានសន្ទនាយ៉ាងយូរជាមួយសីហនុ ។